

SÍDLIŠTĚ KULTURY S VYPÍCHANOU KERAMIKOU V CHÝNICÍCH, OKR. PRAHA-ZÁPAD

Daniel Stolz – Hana Smolová

V letech 2012–2013 byly zdokumentovány na stavbě tří rodinných domů na západním okraji Chýnic (okr. Praha-západ, Středočeský kraj) čtyři objekty kultury s vypíchanou keramikou (StK), jeden neolitický objekt a jeden objekt bez archeologických nálezů (*obr. 1*). Jejich publikace je cílem tohoto příspěvku. Starší nálezy na katastru obce (bez nejnovějších povrchových průzkumů) byly stručně shrnuty v nedávné době (*Stolz – Smejtek – Vávra 2014*), proto tyto informace již znovu neopakujeme.

LOKALIZACE A GEOMORFOLOGICKÝ POPIS

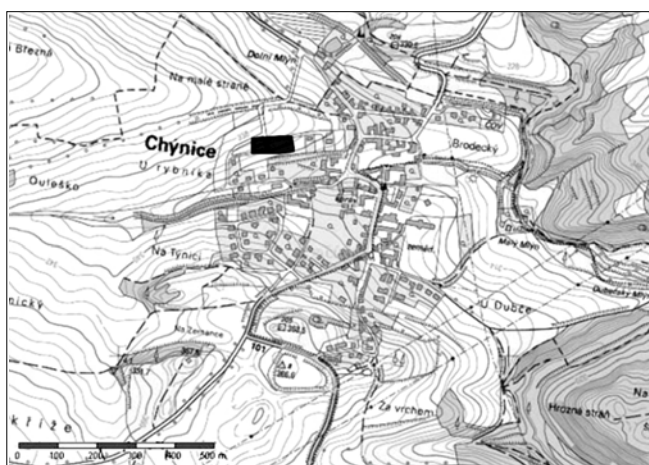
Poloha určená k výstavbě nových rodinných domů se nachází na západním okraji obce Chýnice (*obr. 1*).¹ Terén zde tvoří hřbet, který obtéká ze severu a východu Radotínský potok a z jihu jeho bezejmenný pravobřežní přítok. Naleziště je umístěno na svahu s jihovýchodním sklonem. Nejbližší vodní zdroj představuje výše zmíněný pravobřežní přítok Radotínského potoka protékající ve vzdálenosti 80–140 m od zjištěných objektů. Jeho koryto leží o 14–16 m níže oproti terénu s archeologickými situacemi. Podloží zde tvoří kvartérní sprašové hlíny s pokryvem hnědozemě. V nejbližším okolí převládají sprašové hlíny, svahové a naváté hlinité sedimenty a devonské vápence překryté hnědozemí a rendzinou.

POPIS TERÉNNÍ SITUACE, OBJEKTŮ A NÁLEZŮ

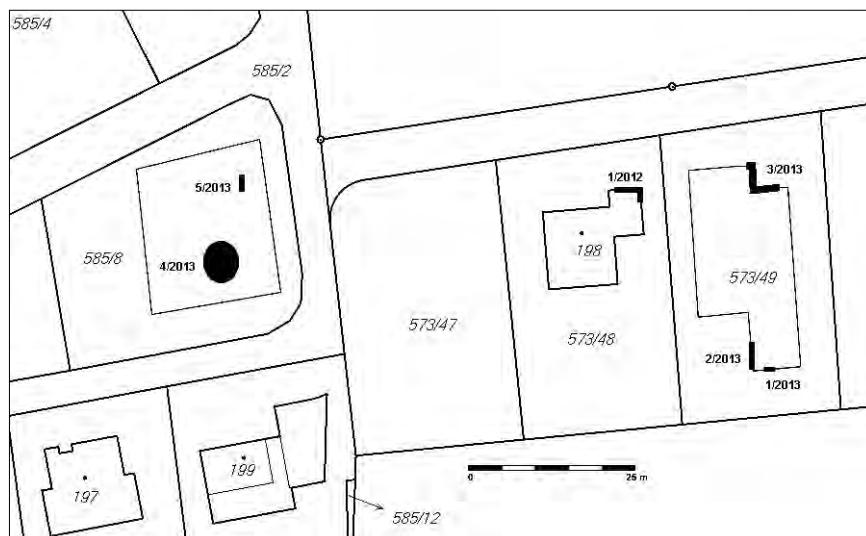
Dne 14. 3. 2012 byl identifikován a zdokumentován jeden objekt (č. 1/2012) v základových pasech pro nový rodinný dům na parcele č. 573/48 (*obr. 2*). Bohužel došlo ke ztrátě dokumentace, proto neznáme jeho přesné rozměry a tvar.

Obr. 1. Chýnice, okr. Praha-západ. Výřez z mapy s vyznačením místa výzkumu (černý obdélník).
Vlevo: poloha lokality na mapě ČR

1 Rodinný dům na par. č. 573/48 má přibližné souřadnice JTSK plocha 755587 1051451, 755577 1051450, 755576 1051461, 755586 1051462. Zkontrolovaná plocha staveniště pro rodinný dům na par. č. 585/8 má přibližné souřadnice JTSK plocha 755630 1051443, 755627 1051461, 755643 1051464, 755646 1051446. Rodinný dům na par. č. 573/49 má přibližné souřadnice JTSK plocha 755550 1051447, 755549 1051472, 755557 1051473, 755557 1051464, 755564 1051465, 755564 1051449. Odečteno podle plánu stavby a katastrální mapy na cuzk.cz.

Obr. 2. Chýnice, okr. Praha-západ. Plán výzkumu

Dne 14. 5. 2013 byly identifikovány a zdokumentovány dva objekty (č. 1–2/2013) na profilech větší jámy pro vnitřní bazén na parcele č. 573/49 (obr. 2). V místech budoucího rodinného domu měla být vytěžena základová jáma do hloubky od cca 1 do 3 m, aniž by byla provedena skrývka ornice. Bylo proto uskutečněno několik negativních kontrol během těžby, aby neunikly větší objekty. Nakonec se podařilo 12. 8. zachytit jeden rozsáhlejší objekt (č. 3/2013) až na naposledy vytvořeném severním profilu základové jámy (obr. 2).

Při kontrole jiného rodinného domu dne 14. 5. 2013 byly zjištěny na parcele č. 585/8 terénní úpravy vyvolané stavbou rodinného domu. Byla zde provedena nedokonalá skrývka ornice a na zhruba jedné třetině plochy již bylo kvůli vytvoření rovinnatého terénu odtěženo podloží do hloubky od 20 centimetrů až do cca dvou metrů. Na profilu těžené plochy se nacházela zásobní jáma (č. 5/2013; obr. 2), která byla zdokumentována. Rozpoznání archeologických situací na ploše skrývky znesnadňovaly splachy podloží z vyšších partií skrývky a rozježdění celého povrchu stavební technikou. Byl zde bezpečně identifikován pouze jeden rozsáhlejší objekt (č. 4/2013; obr. 2). Z výše popsaných důvodů se však u něj nepodařilo určit přesné rozměry a provést kresebnou dokumentaci. Při následné kontrole dne 23. 5. byla plocha rodinného domu z větší části vytěžena. Zemina z podloží i rozsáhlého objektu byla deponována na parcele. Jejím vzorkováním byla získána alespoň část nálezů z tohoto objektu.

Popis objektů

RD p. č. 573/48

Objekt 1/2012

Rozměry: délka přes 350 cm, hloubka přes 30 cm. **Popis:** jáma s konkávními stěnami, které přecházely do nerovného dna. **Výplň:** 1. šedočerná hlinitá, středně ulehlá. **Nálezy:** 12 ks keramiky, 2 ks mazanice, 1 ks zvířecí kosti a 1 ks štípané industrie. **Interpretace:** hliník. **Datace:** kultura s vypíchanou keramikou.

RD p. č. 573/49

Objekt 1/2013 (obr. 3)

Rozměry: délka 130 cm, hloubka 46 cm. **Popis:** jáma s konkávními stěnami, které přecházely do konkávního dna se zahlobeninou. **Výplň:** 1. šedočerná hlinitá s příměsí 5–10 % podloží, stř. ul. **Nálezy:** 3 ks keramiky a 1 ks makrolitické industrie. **Interpretace:** jáma. **Datace:** neolit.

Objekt 2/2013 (obr. 3)

Rozměry: délka nejméně 440 cm, hloubka 80 cm. **Popis:** jáma s konkávními stěnami, které přecházely do nerovného dna. **Výplň:** 1. šedočerná hlinitá, stř. ul., 2. šedohně-

dá hlinitá promíšená s 10–20 % podloží, stř. ul., 3. světle šedohnědá promíšenina podloží a vr. 2, stř. ul. **Nálezy:** 21 ks keramiky, 1 ks mazanice, 4 ks zvířecích kostí, 1 ks štípané industrie a 6 ks broušené industrie. **Interpretace:** hliník. **Datace:** kultura s vypíchanou keramikou.

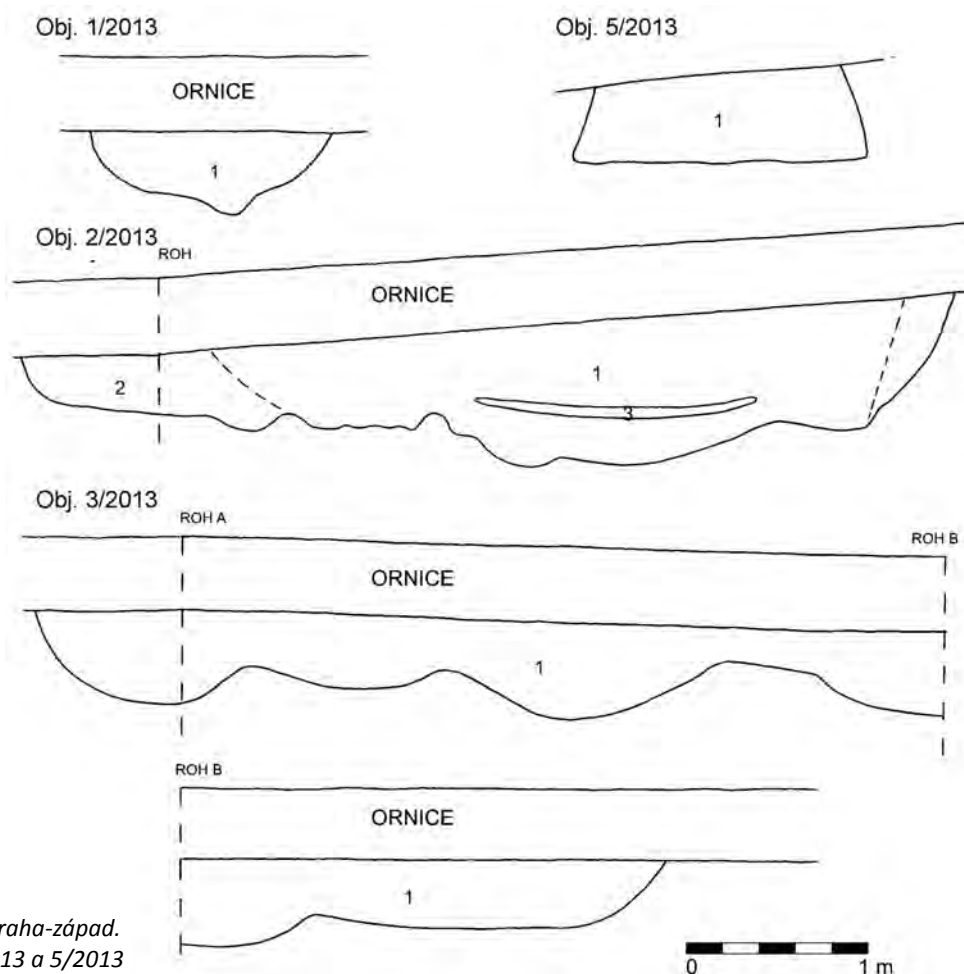
Objekt 3/2013 (obr. 3)

Rozměry: délka nejméně 420 cm, šířka 350 cm, hloubka 54 cm. **Popis:** jáma s konkávními stěnami, které přecházely do nerovného dna. **Výplň:** 1. šedohnědá hlinitá, ve spodní části promíšená s 10–20 % podloží, stř. ul. **Nálezy:** 9 ks keramiky a 3 ks mazanice. **Interpretace:** hliník. **Datace:** kultura s vypíchanou keramikou.

RD p. č. 585/8

Objekt 4/2014

Rozměry: délka nejméně 600 cm, šířka nejméně 300 cm, hloubka nejméně 50 cm. **Popis:** jáma nepravidelného osmičkovitého tvaru. **Výplň:** 1. šedočerná hlinitá, stř. ul. **Nálezy:** 107 ks keramiky, 12 ks mazanice, 11 ks zvířecích kostí, 7 ks štípané industrie, 2 ks broušené industrie a 1 ks makrolitu. **Interpretace:** hliník. **Datace:** kultura s vypíchanou keramikou.

Obr. 3. Chýnice, okr. Praha-západ.
Profily objektů 1–3/2013 a 5/2013

Objekt 5/2013 (obr. 3)

Rozměry: délka 162 cm, hloubka 54 cm. **Popis:** jáma s pří-
mými kónickými stěnami, které přecházely do plochého,
rovného dna. **Výplň:** 1. hnědá hlinitá s příměsí podloží
do 10 %, stř. ul. **Nálezy:** žádné. **Interpretace:** zásobní
jáma. **Datace:** zemědělský pravěk.

Popis mazanice

Objekt 1/2012

- 1 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 0–3 cm; bez
org. př. a s ojedinělými kamínky (ze dna pecí/ohnišť);
- 1 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 0–3 cm;
málo org. př. a s ojedinělými kamínky.

Objekt 2/2013

- 1 ks s vyhlazenou jednou stěnou; velikost 0–3 cm; bez
org. př. a s ojedinělými kamínky (ze dna pecí/ohnišť).

Objekt 3/2013

- 2 ks s vyhlazenou jednou stěnou; velikost 0–3 cm; bez
org. př. a s ojedinělými kamínky (ze dna pecí/ohnišť);
- 1 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 0–3 cm; bez
org. př. a s ojedinělými kamínky (ze dna pecí/ohnišť).

Objekt 4/2013

- 3 ks s vyhlazenou jednou stěnou; velikost 0–3 cm; bez
org. př. (ze dna pecí/ohnišť);

- 4 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 0–3 cm; bez
org. př. (ze dna pecí/ohnišť);
- 2 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 1 ks 0–3 cm,
1 ks 3–6 cm; org. příměs;
- 2 ks bez otisků a úpravy povrchu; velikost 1 ks 0–3 cm,
1 ks 3–6 cm; výraz. org. příměs (asi ze staveb. konstrukce);
- 1 ks s jemně vyhlazenou jednou stěnou; velikost 3–6
cm; výrazná org. příměs (ze stavební konstrukce).

Popis štípané industrie

Objekt 1/2012

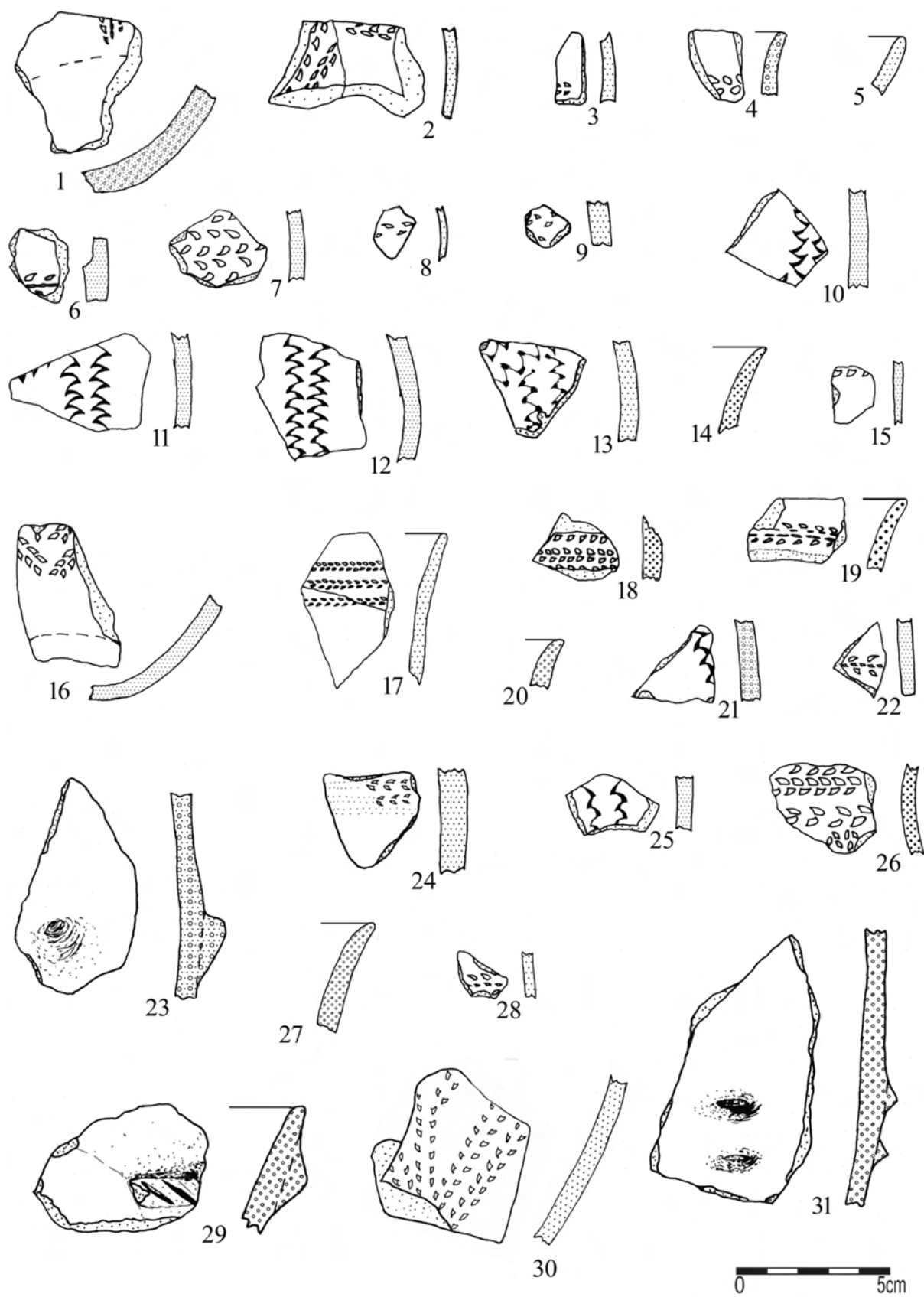
1. Popis: amorfní úštěp z rohovce typu Český kras; délka:
17 mm; šířka: 18 mm; síla: 8 mm; hmotnost: 3 g; kůra: ne;
patka: neurčená; dorzální redukce: ne; opotřebení: ne.

Objekt 2/2013

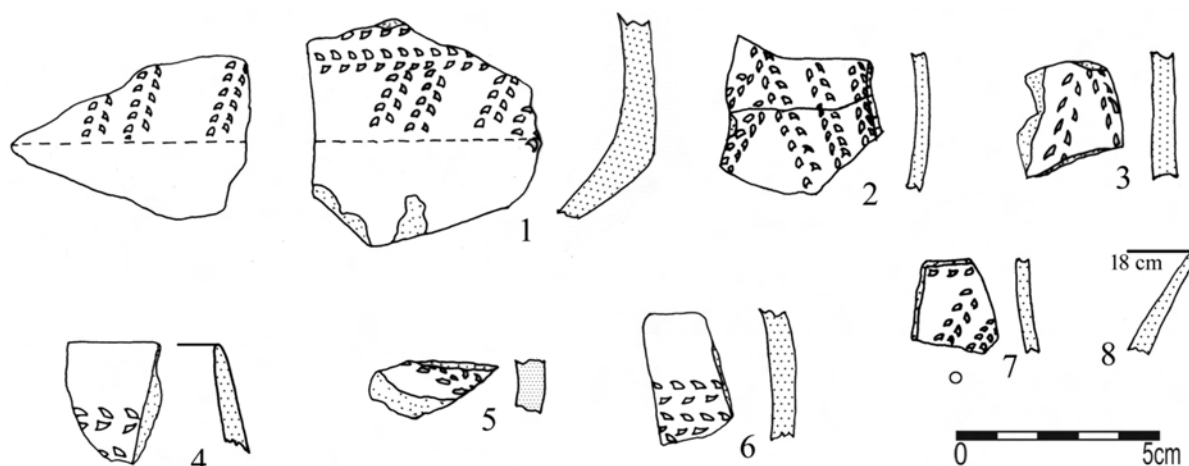
1. Popis: laterální zlomek čepele se srpovým leskem z ba-
vorského deskovitého rohovce typu Abensberg-Arnho-
fen; délka: 21 mm; šířka: 6 mm; síla: 3 mm; hmotnost:
1 g; kůra: ne; patka: nedochovaná; dorzální redukce: ne-
dochovaná; opotřebení: srpový lesk a výrazná pracovní
retuš na jednom boku; podle stop na obou koncích arte-
faktu a rydlovitého úderu poté sloužil jako odštěpovač,
což vedlo k jeho výrazné destrukci.

Objekt 4/2013

1. Popis: počátkové jádro krychlovitého tvaru z rohovce

Obr. 4. Chýnec, okr. Praha-západ. Keramické nálezy z objektu 1/2012 (1–5), 3/2013 (6–9) a 4/2013 (10–31). Zlomky 10–13 pocházejí z jedné nádoby. Kresba H. Smolová

Obr. 5. Chýnice, okr. Praha-západ. Keramické nálezy z objektu 2/2013. Kresba H. Smolová

typu Český kras; délka: 27 mm; šířka: 26 mm; síla: 27 mm; hmotnost: 32 g; kůra: jedna strana; úderová plocha: upravena jedním úderem; poznámka: jádro bylo upraveno oštípáním na pěti stranách. Pokus o těžbu na jedné boční straně se kvůli prasklině uvnitř jádra nezdařil.

2. Popis: kýlovité, čepelové jádro z rohovce typu Český kras; délka: 32 mm; šířka: 25 mm; síla: 26 mm; hmotnost: 21 g; kůra: jedna strana; úderová plocha: upravena jedním úderem; poznámka: hrana mezi úderovou a těžební plochou byla upravena dorzální redukcí.

3. Popis: srpová čepel s ulomenou bazální částí z rohovce typu Český kras; délka: 22 mm; šířka: 15 mm; síla: 5 mm; hmotnost: 1 g; kůra: ne; patka: nedochovaná; dorzální redukce: nedochovaná; opotřebení: na levém boku; poznámka: srpový lesk na levém boku.

4. Popis: čepel s ulomenou bazální částí ze silicitů glacienních sedimentů; délka: 24 mm; šířka: 7 mm; síla: 2 mm; hmotnost: 1 g; kůra: ne; patka: nedochovaná; dorzální redukce: nedochovaná; opotřebení: ne.

5. Popis: amorfní úštěp z rohovce typu Český kras; délka: 18 mm; šířka: 8 mm; síla: 6 mm; hmotnost: 1 g; kůra: 1–10 %; patka: neurčená; dorzální redukce: ne; opotřebení: ne.

6. Popis: amorfní zlomek z rohovce typu Český kras; délka: 22 mm; šířka: 12 mm; síla: 10 mm; hmotnost: 2 g; kůra: na dvou stranách; patka: neurčená nebo nedochovaná; dorzální redukce: ne; opotřebení: ne.

7. Popis: retušovaný fragment z rohovce typu Český kras; délka: 20 mm; šířka: 8 mm; síla: 7 mm; hmotnost: 1 g; kůra: na dvou stranách; patka: ne; dorzální redukce: ne; opotřebení: ne; poznámka: na konci jedné hrany krátká retuš – snad pokus o vytvoření vrtáku. Na konci této retušované hrany jsou dva droboučké rydlvité údery, které mohly vzniknout při použití artefaktu.

Popis broušené industrie

Objekt 2/2013 (popis podle Stolz et al. 2009)

1. Popis: úštěp z povrchu broušeného nástroje; typ: –; zachování: asi 11 (nebo 22 či 33); délka: 41 mm; šířka: 25 mm; výška: 5 mm; hmotnost: 5 g; surovina: spilitový tufit; povrch: vybroušen; hrana ostří: –; poznámka: drobné negativy úštěpů na jeho povrchu, tj. nástroj asi sekundárně sloužil jako otloukač.

2. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 25 mm; šířka: 57 mm; výška: 10 mm; hmotnost: 14 g; surovina: prachovitá břidlice; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: patka bodová; artefakty 2–6 asi z výroby jednoho broušeného nástroje.

3. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 25 mm; šířka: 37 mm; výška: 8 mm; hmotnost: 6 g; surovina: prachovitá břidlice; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: patka bodová; artefakty 2–6 asi z výroby jednoho broušeného nástroje.

4. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 31 mm; šířka: 21 mm; výška: 5 mm; hmotnost: 2 g; surovina: spilitový tufit; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: artefakty 2–6 asi z výroby jednoho broušeného nástroje.

5. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 14 mm; šířka: 30 mm; výška: 4 mm; hmotnost: 1 g; surovina: prachovitá břidlice; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: artefakty 2, 3 a 5 asi z výroby jednoho broušeného nástroje.

6. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 17 mm; šířka: 20 mm; výška: 5 mm; hmotnost: 1 g; surovina: spilitový tufit; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: artefakty 4 a 6 asi z výroby jednoho broušeného nástroje.

Objekt 4/2013

1. Popis: úštěp se zvětralým povrchem; typ: –; zachování: –; délka: 29 mm; šířka: 25 mm; výška: 6 mm; hmotnost: 5 g; surovina: neurčena; povrch: původní; hrana ostří: –; poznámka: patka bodová; jeden konec zhmožděný, tj. asi otloukač/drtič z kusu suroviny na BI.

2. Popis: úštěp z výroby broušeného nástroje; typ: –; zachování: –; délka: 17 mm; šířka: 26 mm; výška: 4 mm; hmotnost: 1 g; surovina: severočeský amfibolový rohovec; povrch: oštípán; hrana ostří: –; poznámka: patka upravená jedním úderem.

Popis brousků

Objekt 2/2013

1. Popis: celý brousek jehlcovitěho tvaru sloužící na dvou koncích k vnitřním úpravám otvorů (tzv. výstružník); typ: –; délka: 52 mm; šířka: 38 mm; výška: 26 mm;

hmotnost: 41 g; surovina: středně zrnitý pískovec; povrch: oštipán a na dvou koncích výrazné pracovní stopy.

surovina: hrubozrný pevný pískovec až křemenec; povrch: -.

Popis mlýnů a makrolitické industrie

Objekt 1/2013

1. Popis: amorfni zlomek suroviny na mlýny; typ: -; délka: 39 mm; šířka: 29 mm; výška: 23 mm; hmotnost: 25 g;

Objekt 4/2013

1. Popis: úštěp; typ: -; délka: 90 mm; šířka: 75 mm; výška: 27 mm; hmotnost: 167 g; surovina: železivec; povrch: -.

Objekt	Keramika	Mazanice	Zv. kosti	Šl	BI	Brousky	Mlýny a makrolity
1/2012	12	2	1	1			
1/2013	3						1
2/2013	21	1	4	1	6	1	
3/2013	9	3					
4/2013	107	12	11	7	2		1
5/2013							

Tab. 1. Chýnice, okr. Praha-západ.
Celkové počty nálezů v objektech

ROZBOR KERAMIKY

Ze všech objektů bylo celkem získáno 152 zlomků keramiky, které náleží maximálně 121 jedincům. Celková charakteristika keramiky je uvedena v tab. 2–4. Nejvíce bylo zlomků ve velikosti do 15 cm² (88,1 %), daleko méně pak zlomků ve velikosti 15–35 cm² (9,9 %), nejméně ve velikosti 35–50 cm² (2 %). Celkově převažovala jemná keramika (80,5 %) nad hrubou (19,5 %). Mezi fragmenty dominují zlomky stěn (87 %) nad zlomky okrajů (9,8 %), zlomky den nebo den se stěnou (2,4 %) a většími částmi nádob (0,8 %; tab. 3). Vpichy bylo zdobeno 32 jedinců (26 %), pupky tři jedinci (2,4 %) a plastickou výzdobou pouze jeden jedinec (0,8 %). Bez výzdoby bylo identifikováno 87 jedinců (70,7 %; tab. 4).

Při vzorkování objektu 1/2012 bylo objeveno 12 zlomků keramiky z 10 jedinců. Jemná keramika (70 %) převažovala nad hrubou (30 %; tab. 2). Sedm jedinců patřilo stěnám, dva okrajům a jeden dnu (tab. 3). Na základě okrajů se podařilo identifikovat jednu misku (obr. 4:5) a jednu nádobu hruškovitého nebo pohárovitého tvaru (obr. 4:4). Čtyři jedinci byli zdobeni (tab. 4) – jeden trojvpichem (obr. 4:1), dva středním (obr. 4:2, 3) a jeden velkým (obr. 4:4) dvojvpichem. Na základě zastoupení výše uvedených druhů techniky výzdoby můžeme objekt datovat do III.–IV. stupně StK. Mírně vykloněný okraj hruškovité nebo pohárovité nádoby spíše ukazuje na IV. stupeň.

Při vzorkování objektu 1/2013 byly nalezeny pouze tři zlomky keramiky ze tří jedinců. Všechny tři jedinci představují nezdobené zlomky stěn. Na jejich základě můžeme datovat objekt pouze obecně do neolitu.

Z objektu 2/2013 bylo získáno 21 zlomků keramiky z 16 jedinců. Opět zde převažovala plavená keramika nad hrubou (93,7 % ku 6,3 %; tab. 2). Mezi fragmenty (tab. 3) se objevují nejvíce stěny (81,2 %), dále okraje (12,5 %) a nakonec část nádoby – miska s omfalem (6,2 %). Mezi tvary se podařilo identifikovat misku (obr. 5:8), hruškovitou nebo pohárovitou nádobu (obr. 5:4) a výše uvedenou misku s omfalem (obr. 5:1). Osm jedinců bylo zdobeno vypíchanou ornamentací (tab. 4). Střední dvojvpich byl určen na třech jedincích (obr. 5:2, 3, 7), větší dvojvpich také na třech jedincích (obr. 5:1, 4, 6), trojvpich na jednom jedinci (obr. 5:5) a neidentifikovatelná výzdoba na jednom silně otřelém zlomku. U jedné nádoby bylo možné alespoň částečně rozpoznat výzdobný motiv – krokvice (obr. 5:3) a nejméně dvojnásobný vodorovný pás (nebo okrajový dvojnásobný oběžný pás) a k němu zespodu krátké šikmé pásy (obr. 5:1). Pás pod okrajem byl identifikován ve dvou nebo třech případech (obr. 5:4, 7 a snad 5:1). Převaha středního a velkého dvojvpichu, výskyt trojvpichu, dvojnásobný vodorovný pás a šikmé pásy jako hlavní výzdobný motiv na misce s omfalem dokládají, že objekt náleží do IV. stupně StK.

Při vzorkování objektu 3/2013 bylo objeveno devět zlomků keramiky ze stejného počtu jedinců. Opět převažovala jemná keramika nad hrubou (66,7 % ku 33,3 %; tab. 2). Až na jeden okraj všechny zlomky pocházely ze stěn nádob (tab. 3). Tvar se nepodařilo určit ani v jednom případě. Čtyři zlomky byly zdobeny vpichy (tab. 4) – dva středním dvojvpichem (obr. 4:8, 9), jeden velkým dvojvpichem (obr. 4:7) a jeden trojvpichem (obr. 4:6). Na základě zastoupení výše uvedených druhů techniky výzdoby lze objekt datovat do III.–IV. stupně StK.

Objekt	Zlomků keramiky	Celkem jedinců	Plavený jemný	Plavený hrubý	Plavený s kamínky	Plavený písčité	Neplavený písčité
1/2012	12	10	4	2	1	-	3
1/2013	3	3	1	1	-	-	1
2/2013	21	16	11	2	2	-	1
3/2013	9	9	5	1	-	-	3
4/2013	107	83	41	15	5	6	16
Celkem	152	121	62	21	8	6	24

Tab. 2. Chýnice, okr. Praha-západ.
Materiál keramických jedinců

Objekt	Celkem jedinců	Stěny	Dna	Okraje	Části nádob	Kulovité tvary	Miska	Hruška-pohár	Hrncovitá kotlovitá nádoba	Miska s omfailem
1/2012	10	7	1	2			1 (1)	1 (1)		
1/2013	3	3								
2/2013	16	13		2	1		1 (1)	1 (1)		1
3/2013	9	8		1						
4/2013	83	74	2	7			1 (1)	4 (3)	1 (1)	
Celkem	121	105	3	12	1		3	6	1	1

Tab. 3. Chýnice, okr. Praha-západ. Zastoupení typu fragmentů a tvarů keramiky. U tvarů jsou v závorce vyjádřeny počty zjištěné na základě okrajových zlomků

Tab. 4. Chýnice, okr. Praha-západ. Výzdoba keramiky.
Použité zkratky:
VO – vypíchaný ornament,
PO – plastický ornament,
TO – technický ornament,
NO – nezdobená keramika,
TZ – technické zařízení
(pupky a ucha)

Objekt	Celkem jedinců	VO	PO	TO	NO	TZ	StK 22	StK 23	StK 24	StK 30	StK 40	StK 60	Neurčeno
							Dvojvpích 2–3 mm	Dvojvpích 3–5 mm	Dvojvpích přes 5 mm	Trojvpích	Čtyřvpích	Tremolo	
1/2012	10	4			6			2	1	1			
1/2013	3				3								
2/2013	16	8			8			3	3	1			1
3/2013	9	4			5			2	1	1			
4/2013	83	15	1	1	64	2	1	4	2	2	1	3	2
Celkem	121	31	1	1	86	2	1	11	7	5	1	3	3

Při sběru z vybagrované hlíny z objektu 4/2013 bylo nalezeno celkem 107 zlomků z 83 jedinců. I zde převažovala jemná keramika nad hrubou (80,7 % ku 19,3 %; tab. 2). Mezi fragmenty (tab. 3) byly identifikovány především stěny (89,2 %), dále okraje (8,4 %) a dna (2,4 %). Mezi tvary se podařilo rozpoznat čtyři nádoby hruškovitého nebo pohárovitého tvaru (obr. 4:14, 19, 26, 27), jednu hrncovitou nebo kotlovitou nádobu (obr. 4:29) a jednu hlubokou misku (obr. 4:17). Plastická výzdoba v podobě přesekávané pásky byla zjištěna jednou (obr. 4:29). Pupky (oválný a okrouhlý) se vyskytovaly na dvou jedincích (obr. 4:23, 31). Celkem 15 jedinců bylo zdobeno vpichy (tab. 4) – šest dvojvpichem (1× nekreslen), dva trojvpichem (obr. 4:22, 28), jeden čtyřvpichem (obr. 4:19) a tři tremolem (obr. 4:10–13, 21, 25). Na dvou zlomcích nebyla vypíchaná výzdoba přesněji identifikovatelná. Hlavní výzdobný motiv v podobě krovky byl s menší nebo větší jistotou určen u dvou jedinců (obr. 4:16, 30). Okrajový výzdobný pás byl zachycen nejméně na třech jedincích (obr. 4:17, 19, 26). Výzdoba provedená trojvpichem, čtyřvpichem a tremolem ukazuje na dataci souboru do IV. stupně StK.

ZHODNOCENÍ MAZANICE, ŠTÍPANÉ INDUSTRIE A BROUŠENÉ INDUSTRIE

Mezi nepočtenou mazanicí dominují drobné kusy bez otisků a úpravy povrchu nebo s vyhlazenou jednou stěnou bez organické příměsi. Náleží dnům pecí/ohnišť. Tři zlomky s výraznou organickou příměsí z objektu 4/2013 pravděpodobně náležejí stavebním konstrukcím. Bohužel ani na jednom z nich nebyl zjištěn otisk konstrukčních prvků.

V malém souboru štípané industrie převládají místní, nekvalitní rohovce typu Český kras (7 ks). Dále jsou zastoupeny v mladším stupni StK obvyklé silicity glacienních sedimentů (1 ks) a bavorské deskovité rohovce typu Abensberg-Arnhofen (1 ks). Rohovce typu Český kras byly poměrně oblíbené v mezolitu (např. Vencl 1970). Poté v kultuře s lineární keramikou o ně zájem výrazně upadá. Doposud byly v tomto období zachyceny pouze na nedalekém sídlišti v Kosoří (Nerudová – Přichystal 2011, 82–84). Z neznámého důvodu se začaly opět více používat v kultuře s vypíchanou keramikou, i když se

jedná pouze o lokální využití. Zatím je máme prokázané z Loděnic (*Benková 2001*, 111–112), z Prahy-Stodůlek (*Zápotocká – Motyl – Vencl 1997*, 594), Roblína (nepublikované povrchové sběry D. Stolze) a z Tachlovic (nepublikovaný výzkum ÚAPPSC). Nejvyšší kvality této suroviny byly zatím zjištěny při povrchových průzkumech mezi obcemi Lužce, Chýnice a Roblín.

Ve výrobních kategoriích máme dvě jádra (obě z rohovce typu Český kras), tři čepele a jejich zlomky a čtyři úštěpy, zlomky suroviny a odpad. Mezi retušovanými nástroji a použitými artefakty se objevil fragment srpové čepele z bavorského deskovitého rohovce typu Abensberg-Arnshofen druhotně využitý jako odštěpovač, srpová čepel z rohovce typu Český kras a patrně vrták z téže suroviny.

Nepatrný zlomek broušeného nástroje byl zjištěn pouze v objektu 2/2013. Soubor pěti úštěpů suroviny dokládá výrobu dvou broušených nástrojů v okolí nebo přímo v objektu 2/2013. Další úštěp suroviny připouští tuto činnost i u objektu 4/2013. Pracovní stopy na povrchu úštěpu z nástroje (objekt 2/2013) a suroviny (objekt 4/2013) dokazují, že sekundárně sloužily jako drtič/otlukač.

Brousek (tzv. výstružník) má na dvou koncích stopy po úpravě otvorů zřejmě broušených nástrojů, i když i úprava otvorů z jiných materiálů není vyloučena.

ZÁVĚR

V letech 2012–2013 byly zdokumentovány na stavbě tří rodinných domů na západním okraji Chýnic čtyři objekty kultury s vypíchanou keramikou, jeden neolitický objekt a jeden objekt bez archeologických nálezů. Přesněji můžeme datovat objekty 1/2013, 2/2013 a 4/2013, které náležejí do IV. stupně kultury s vypíchanou keramikou. Častější výskyt krokvicovité výzdoby a absence ostřejší profilace v těchto objektech pravděpodobně ukazuje spíše na fázi IVa. Objekt 3/2013 lze zařadit do III. až IV. stupně téže kultury. Poslední neolitický objekt 1/2013 neposkytl dostatek datovacího materiálu. Zásobní jáma 5/2012 byla úplně bez nálezů. Odlišná výplň od ostatních objektů umožňuje její zařazení i do jiného časového období. Asi 150 m západním směrem od lokality bylo zachyceno při povrchovém průzkumu sídliště z doby bronzové. Jejich vzájemná souvislost tak není vyloučena.

Čtyři objekty 1/2012 a 2–4/2013 můžeme interpretovat jako hliníky. Nedatovaný objekt 5/2012 představuje zásobní jámu. U objektu 1/2013 jeho původní funkci neznáme. Výzkum základových rýh nebo řezů základových jam bohužel neumožnil zachytit půdorysy kúlových domů. Rozsah neolitického sídliště máme prozatím doložen na ploše cca 100 × 40 m.

Hmotný inventář obsahuje standardní spektrum neolitických nálezů – keramiku, mazanici, zvířecí kosti, štípanou industrii, broušenou industrii a brousek. Za zmínku stojí doklad využívání místních rohovců typu Český kras. Množství industrie však svědčí pouze o zpracování pro vlastní potřebu. Výzkumy a povrchové sběry dokazují, že tato surovina byla lokálně, ale poměrně intenzivně využívána v kultuře s vypíchanou keramikou. Otázkou zůstává smysl využití této nekvalitní suroviny, když jsou střední Čechy v této době zásobovány ve velkém množství kvalitními bavorskými deskovitými rohovci typu Abensberg-Arnshofen, silicity glacienních sedimentů a severozápadočeskými křemenci.

Další neolitické lokality byly zjištěné při melioracích na západním okraji katastru (LnK; *Stolz – Smejtek – Vávra 2014*), při záchranném výzkumu přímo v obci (StK; *Matoušek 1985*) a při povrchovém sběru na východním okraji obce (LnK a StK; nepublikováno). Všechny čtyři polohy naznačují v tomto mikroregionu během neolitu dlouhodobější působení jedné nebo více občin. Přesnější obraz ale budeme mít až po zpracování povrchových sběrů a záchranného výzkumu V. Matouška.

LITERATURA

- Benková, I. 2001*: Kamenná industrie z Loděnic. Výzkum 1978–1980, *Archeologie ve středních Čechách* 5, 107–128.
- Matoušek, V. 1985*: Chýnice, Výzkumy v Čechách 1982–1983, 51.
- Nerudová, Z. – Přichystal, A. 2011*: Kamenná štípaná industrie. In: M. Lička, Osídlení kultury s lineární keramikou v Kosoři, okr. Praha-západ. *Fontes Archaeologici Pragenses* 37. Pragae, 78–86.
- Stolz, D. – Korenáj, R. – Šreinová, V. – Šreinová, B. 2009*: Broušená industrie z Plešivce, *Archeologie ve středních Čechách* 13, 557–563.
- Stolz, D. – Smejtek, L. – Vávra, M. 2014*: Neolitické a mladobronzové sídliště u Chýnice, okr. Praha-západ, *Archeologie ve středních Čechách* 18, 47–55.

Vencl, S. 1970: Mesolitické osídlení Českého krasu, *Archeologické rozhledy* 22, 643–657, 739.

Zápotocká, M. – Motyl, J. – Vencl, S. 1997: Nálezy kultury s keramikou vypíchanou z Prahy 5 – Stodůlek, *Archeologické rozhledy* 49, 588–608, 645.

A SETTLEMENT OF THE STROKED POTTERY CULTURE AT CHÝNICE, PRAGUE-WEST DISTRICT

In 2012 and 2013 four features dating from phase IV of the Stroked Pottery culture, one closely not datable Neolithic feature and one feature containing no archaeological finds were documented on the western outskirts of Chýnice (Fig. 1 and 2). Four features, 1/2012 and 2–4/2013 (Fig. 3), can be interpreted as pits for clay extraction. Undatable feature 5/2012 probably represents a construction pit (Fig. 3). The investigation of foundation grooves or cross-sections of foundation pits did not enable the identification of ground plans of post houses. The extent of this Neolithic settlement is currently documented in an area of 100 × 40 m.

The material inventory contains a standard range of Neolithic finds – pottery, daub, animal bones, chipped stone industry, polished stone industry and a sharpening stone. Evidence for utilization of local chert of the Bohemian Karst type is also worth mentioning. The amount of stone industry points to local processing for own needs. Both excavations and surface collection suggest that this raw material was locally but quite intensively used by the people of the Stroked Pottery culture.

Other Neolithic sites were identified during land improving works on the western outskirts of the cadastral unit (LBK; Stolz – Smejtek – Vávra 2014), during a rescue excavation carried out directly in the village (STK; Matoušek 1985) and by field walking on the eastern outskirts of the village (LBK and STK; unpublished). Data from all four sites indicate that one or more communities inhabited this micro-region during the Neolithic in the long term.

Fig. 1. Chýnice, Prague-West District. Section of a map showing the place of excavation

Fig. 2. Plan of the excavation

Fig. 3. Profiles of features 1–3/2013 and 5/2013

Fig. 4. Ceramic finds from features 1/2012 (1–5), 3/2013 (6–9) and 4/2013 (10–31). Fragments 10–13 come from one vessel

Fig. 5. Ceramic finds from feature 2/2013

DANIEL STOLZ

ÚSTAV ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE STŘEDNÍCH ČECH, NAD OLŠINAMI 3/448, 100 00 PRAHA 10
daniel.stolz@uappsc.cz

HANA SMOLOVÁ

ÚSTAV PRO ARCHEOLOGII FF UK, CELETNÁ 20, 116 36 PRAHA 1
hana.knotová@seznam.cz